

УДК: 339.9: 636:3

Диндин М.Л., асистент [©]

Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій ім. С.З. Гжицького

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВІВЧАРСТВА

Проаналізовано основні тенденції розвитку системи вівчарства.

Ключові слова: вівчарство, поголів'я овець, система, виробництво.

Постановка проблеми. Розвиток вівчарства залежить від вибору науково-обґрунтованих методів господарювання. Відхід від наукової основи, порушення економічних законів розвитку суспільства привело вітчизняне вівчарство у кризове становище. Тому в сучасних умовах велике значення має активне використання світового досвіду у подоланні кризових ситуацій в економіці сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку галузі вівчарства присвячено багато праць економістів-аграрників, зокрема: Шелест Л. С., Тараненко В. П., Петровської Т. М., Сокола О.І., Коновалова І.В., Туринського В.М. та інш. Проте недостатньо розглянуто розвиток системи вівчарства в сучасних умовах господарювання.

Формулювання цілей статті. Розглянути основні тенденції розвитку системи вівчарства в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вівчарство займає важливе місце в тваринництві багатьох країн світу. До 1991 року спостерігався стійкий ріст поголів'я овець. Однак в силу об'єктивних економічних законів в останні роки у вівчарстві відбулися вагомі структурні зміни як за чисельністю овець, так і у виробництві продукції. Так за даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО) протягом останніх років спостерігається зменшення поголів'я овець.

Однак зменшення чисельності поголів'я не вплинуло на виробництво баранини. Застосування інтенсивних технологій у вівчарстві дозволило збільшити виробництво м'яса овець.

Зміна поголів'я і рівень виробництва м'яса в країнах, де вівчарство є традиційним, відображає загальну тенденцію, характерну для всього світу, (табл.1).

Як показують дослідження, сьогодні в світі сформувалась так звана відгодівельна індустрія. Суть її в проведенні інтенсивного вирощування ягнят на м'ясо.

[©] Диндин М.Л., 2013

Таблиця 1
Виробництво баранини і козлятини (у забійній вазі), тис. т*

Країна	Рік									
	2000		2005		2008		2009		2010	
	всьо-го	вт.ч. бара- нина								
Світ	11429,7	7636,9	12516,9	7881,2	13138,7	8330,0	13119,5	8248,2	13047,9	8109,2
Австралія	725,8	715,0	615,4	595,2	699,8	683,6	710,1	693,8	674,6	658,4
Бразилія	101,1	71,5	105,4	76,0	107,4	78,0	108,8	79,3	108,8	79,3
Казахстан	96,7	91,7	106,6	93,6	123,6	104,3	131,0	110,4	134,9	113,9
Китай	2721,3	1523,0	3504,3	1800,0	3829,7	2000,0	3806,3	1978,0	3867,3	2014,0
Марокко	145,5	125,0	137,0	115,0	142,0	120,0	142,0	120,0	142,5	120,0
Росія	134,1	114,1	152,3	134,4	167,9	149,6	174,2	156,2	182,6	164,5
США	101,2	101,2	84,8	84,8	104,1	82,6	104,3	81,7	103,0	80,4
Турція	351,0	303,0	315,0	272,0	323,0	280,0	319,6	278,0	299,0	262,0
ЄС-27	1158,3	1066,7	1154,9	1056,2	1097,1	1001,6	1023,7	932,2	945,5	859,5
Австрія	8,0	7,2	7,3	6,6	6,3	5,7	7,8	7,3	7,1	6,5
Бельгія	5,2	5,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,1	3,1	3,1	3,1
Великобританія	267,0	267,0	331,0	331,0	325,0	325,0	326,0	326,0	302,6	302,6
Італія	66,2	62,1	61,6	58,6	61,3	59,1	59,7	57,3	41,0	39,6
Люксембург	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Польща	1,3	1,3	1,2	1,2	1,5	1,5	1,4	1,4	1,2	1,2
Швеція	3,9	3,9	4,1	4,1	4,6	4,6	4,6	4,6	5,1	5,1

*Станом на 1 січня

Джерело: розраховано за даними [14].

В наслідок різних природнокліматичних умов в різних країнах здійснюється диференційний підхід годівлі овець. Наприклад, в Австралії і Новій Зеландії ягнят відгодовують на пасовищі. Забій молодняку проводять в ранньому віці, коли середня маса туші досягає 13,3 кг.

Аналіз спеціальної літератури показав, що майже у всіх країнах світу широко використовують попередній нагул молодняку овець на звичайних і засіяних пасовищах. Такий спосіб забезпечує отримання найбільш дешевої баранини. Після закінчення нагулу проводиться заключна відгодівля молодняку. Його здійснюють на площацках. Відгодівля на механізованих площацках розповсюджена в Болгарії, Чехії, Угорщині, США, Німеччині і інших країнах. В Австралії і США одночасно на площаці в середньому розміщують до 35 тисяч голів.

Для Португалії характерно наявність дрібних ферм. Вівці в основному утримуються в загонах. Забій проводять при живій масі 12-15 кг.

У Франції, більше уваги приділяють отриманню товарного молока, а ніж відгодівлі молодняку. Однак відгодівля ягнят теж проводиться. Молодняк вирощують до віку 187 днів і отримання маси туші 22,7 кг.

За даними ФАО, в більшості країн, де вівчарство займає вагоме місце в тваринництві, питома вага баранини в загальному виробництві м'яса дуже висока: так в Австралії і Новій Зеландії – 23,3 – 37,9%, в Пакистані і Туреччині - 32,6 – 36,9%, в Ірані 27,5%, Марокко – 26,1%, Судані – 26,8%. Отриманню молодої ягнятини надається велика увага у Франції, Новій Зеландії, США, Туреччині, Пакистані і в інших країнах. Це пов'язано з тим, що ціни на молоду баранину є високими в порівнянні з цінами на м'ясо інших видів тварин.

Однак потенціал продуктивності овець для отримання м'яса в більшості країнах використовується недостатньо.

Для світового виробництва шерсті в цілому характерні ті ж тенденції, що і для світового виробництва ягнятини і баранини, так як вівчарство більшості країн м'ясний напрям.

Проведені дослідження показали, що в структурі світового виробництва вовни на частку тонкої і напівтонкої припадає дві треті, напівгрубої і грубої - одна третина обсягів. Різноманітність виробленої вовни зумовлено як попитом, так і породами овець, а територіальне розміщення порід, у свою чергу, залежить від кліматичних умов регіону.

Високоцінну однорідну тонку, напівтонку і напівгрубу шерсть виробляють в Австралії, Новій Зеландії, Аргентині і ПАР. У цих країнах широкого поширення набула технологія цілорічного пасовищного утримання овець.

Як показують дослідження, в США, країнах Західної Європи та Азії в основному застосовується пасовищне-стійлового технологія утримання овець. Тому в собівартість продукції включаються додаткові витрати на утримання приміщень, енергопостачання, заготівлю та роздачу кормів та інші. Отже, виробництво вовни стає вже не таким рентабельним, як у країнах Океанії, Південної Африки і Південної Америки. Тому основним напрямком розвитку вівчарства в даних регіонах світу є м'ясо-вовняне.

Вивчення міжнародного досвіду реалізації вівчарської продукції показує, що в країнах, які займають провідні позиції з виробництва та продажу вовни, є добре організований ринок вовни з налагодженими економічними та адміністративними методами його управління, аж до жорсткої централізації і чіткої системи розподілу і кооперації праці.

В Австралії, наприклад, найбільш поширеними прийомами збути вовни є продаж вовни з аукціону за сертифікатами і збут вовни за скороченим показом кип з доданим сертифікатом. При цьому, координацію технічної політики в галузі випробування вовни та її продажу за дорученням Уряду країни здійснює Австралійська вовняна корпорація.

В Аргентині головна маса експортується вовни йде через кооперативи, а невелика частина - безпосередньо від фермерів. Кооперативи самі проводять всю підготовку вовни до продажу.

У Великобританії діє розгалужена система, що об'єднує всіх виробників вовни. У регіональні відділення фермери завозять вироблену шерсть, тут же проводяться фінансові та інші операції. Зібрана в регіонах шерсть відправляється в центр, де йде її повна класифікація, оцінка якості та перерахунки. Потім оброблена вовна надходить на найбільші в країні аукціони - у Брадфорд та Единбург.

З усього вище викладеного можна зробити висновок, що основним прийомом реалізації вовни у світі є її продаж з аукціону.

Таким чином, у розвитку вівчарства відбуваються суттєві зміни в структурі поголів'я, але при цьому продовжується процес інтенсифікації цієї галузі. У багатьох країнах, в залежності від природно-господарських та економічних особливостей, вівчарство має різний вплив на співвідношення виробництва продукції тваринництва, але його місце в аграрному комплексі є значним і досить диференційованим по окремих країнах.

Вивчення світового досвіду ведення вівчарства дозволило сформулювати нові підходи до питання про виведення вітчизняного вівчарства з кризового стану.

Для вирішення завдань з виведення галузі з кризи і стабілізації його стану потрібен комплексний нормативний документ - система ведення вівчарства, в якому повинні бути дані наукові основи ведення господарства в теперішніх умовах господарювання.

Враховуючи, що агропромислове виробництво - найбільш складний комплекс серед інших галузей народного господарства, від розвитку якого залежить продовольча безпека країни, системи ведення агропромислового виробництва, що інтегрують рішення всього комплексу проблем збільшення продуктів харчування, їх збереження і поліпшення якості в умовах ринку, повинні представляти собою науково обґрунтовані моделі організації раціональної побудови сільськогосподарського виробництва та інших галузей АПК. У них повинні розглядатися не тільки сільське господарство, а й усі галузі агропромислового комплексу та їх взаємодія.

Більшість економістів при розробці систем ведення агропромислового виробництва основним методичним підходом вважають системність, яка дозволить забезпечити на практиці комплексний вплив безлічі заходів на раціональне використання природних, трудових і матеріально-технічних ресурсів, а також вплив комплексу досягнень науково-технічного прогресу на всіх стадіях відтворення з метою отримання прогнозованих обсягів сировини і продовольства в регіоні, в кожному його районі та підприємстві.

Сутність системного підходу зводиться до того, що діяльність будь-якої частини системи робить деякий вплив на діяльність всіх інших її частин. У системному підході в особливий об'єкт дослідження виділяється структура зв'язків між елементами системи і між даною системою і системами, з нею взаємодіючими, при цьому необхідно вивчити всю систему зв'язків і відносин в економіці, весь комплекс окремих підсистем та їх найважливіших параметрів.

Тільки такий підхід дає можливість визначити найкращі шляхи розвитку тієї чи іншої галузі сільського господарства і сприяє виконанню намічених цілей.

На думку економістів, система вівчарства, як організаційно-економічне поняття, повинна включати в себе напрямок продуктивності і породи овець, структуру і відтворення стада, селекційно-племінну роботу, систему кормо виробництва, технологію отримання продукції, організацію і ефективність виробництва.

Сутність системи вівчарства має полягати в тому, щоб на основі науково обґрунтованого комплексу взаємопов'язаних організаційно-економічних, зоотехнічних, агротехнічних і технічних заходів найбільш повно реалізувати досягнення науково-технічного прогресу, передового досвіду та забезпечити максимальне виробництво продукції потрібної якості при високій її ефективності.

Однак, в сучасних умовах господарювання, становище істотно змінилося. Виникло безліч нових організаційно-економічних проблем, пов'язаних з питаннями організації ринку, його інфраструктури, економічного механізму, господарювання, товарно-грошових, розподільних, земельних відносин, відносин власності та іншими.

За останні роки істотні зміни і доповнення внесені науково в технології вирощування сільськогосподарських культур, утримання і годівлі тварин, ветеринарію, а також у вирішення проблем, пов'язаних з екологією.

Проведені дослідження дозволили нам уточнити і доповнити концептуальні підходи до системи вівчарства. Ми вважаємо, що основними напрямами концепції розвитку вівчарства повинні стати наступні:

- інтегрування економічних інтересів товаровиробників і переробників сировини;
- інтегрування промислових і сільськогосподарських підприємств;
- інвестування проектів з розвитку галузі спільними зусиллями промисловості та бюджету краю;
- підвищення конкурентоспроможності товаровиробників за рахунок інтенсивного ведення господарства та впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Ефективне зростання виробництва можливе тільки при розвитку широкої мережі ринкових структур, зокрема, наявності ринків товарів і послуг, праці, цінних паперів, інформації.

У зв'язку з повсюдним погіршенням екологічної ситуації в системі вівчарства велике місце має бути відведено охороні природи і навколошнього середовища.

Необхідно звернути увагу також на питання, пов'язані з розвитком соціально-економічних умов трудівників села; підготовкою та перепідготовкою кадрів з урахуванням освоєння механізму ринкових відносин.

Отже, особливу увагу необхідно приділити розробці питань виробничої, ринкової та соціальної інфраструктури в АПК, зокрема, організації та раціонального розміщення підприємств з переробки, зберігання,

транспортування, торгівлі, ремонту, будівництва; створення та розміщення в регіоні оптових ринків худоби, вовни і засобів виробництва; організації маркетингової та комерційної служб на всіх рівнях; інформаційного та наукового забезпечення.

Висновки. Підвищення ефективності вівчарства значною мірою залежить від здійснення цілого комплексу організаційно-економічних, технологічних і соціальних заходів, викладених у пропонованій системі вівчарства. Через ігнорування або недооцінку одного з компонентів порушується цілісність системи. Тільки раціональне використання наявних природно-кліматичних ресурсів при багатоукладності економіки, розвиток кооперації та інтеграції різних господарських формувань, вдосконалення відносин власності, земельних, фінансово-кредитних та розподільчих відносин, податкової системи, принципів управління, подальший розвиток виробничої й соціальної інфраструктури створять найкращі умови для організації ефективної роботи підприємств та їх підрозділів.

Література

- 1.Аналіз мирового ринка баранини в2007-2011 гг, прогнозна 2012-2016 гг[Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу :<http://marketing.rbc.ru/research/562949982754719.shtml>
- 2.Аналіз мирового ринка баранини: 2005-2014гг:[Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу :<http://marketing.rbc.ru/research/562949977216527.shtml>
- 3.Говядина и баранины на мировом рынке мяса больше нестанет [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу :<http://fermer.ru/news/121872>
- 4.Желтиков В. П. Экономическая география:уч.пособ. Для студ. эконм.спец.Вузов/В.П.Желтиков//.-2001г.- Ч. 3, Разд. I: [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу: http://www.iu.ru/biblio/archive/zcheltikov_ekonomihteskaja_geogr...
- 5.Мастер-план развитие производства мяса и м'ясопродуктів :[Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу :<https://www.google.com.ua/search?>
6. Мировое производство баранины [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу: http://marketing.rbc.ru/news_research/23/05/2012/5629983920895.shtml
- 7.Новоставська А.В., Свістула О.В. Світові тенденції розвитку тваринництва/ А.В. Новоставська, О.В. Свістула // Науковий вісник «Асканія - Нова» . – Асканія-Нова,2009 . – вип.2. – С.3-7.
- 8.Прогноз производства и потребления мяса в мире // Ефективное тваринництво. – 2010 – . № 4(44) . – С.14– 19.
- 9.Продовольственный прогноз. Анализ мирового рынка: [Електронний ресурс]. - Доступ доресурсу: <http://www.google.com.ua/ur=http%3A%2F%2Fwww.fao.org%> .
- 10.Салай П.В., Гавриляк В.В.,Параняк М.Н. Перспективи розвитку вівчарства в Україні/ П.В.Салай , В.В.Гавриляк , М.Н.Параняк // Ефективне тваринництво. – 2011. – № 4(32) . – С.40-44
- 11.Сокол О. Основні тенденції розвитку вівчарства в Україні і світі / О.Сокол // Тваринництво України. – 2003. –№4 . – С.5-7

12.Хесс С., Вогет Б., Кузнецова А. Європейські ринки м'яса: реальні можливості для України?: [Електронний ресурс]. - Доступ доресурсу: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0C DsQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.ier.com.ua%>

13.Чертыгографииживотноводства[Интернетресурс]:
http://www.orsha.by/?page_id=94

14.1.Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку)/ [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]; за ред. М.В. Присяжнюка М.В. Зубця П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. –К.; ННЦ IAE, 2011. –1008 с.

Summary
MAIN TRENDS OF SHEEP

The basic trends of sheep.

Keywords: *sheep, system, production.*

Рецензент – к.е.н., доцент Гримак О.Я.